

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Силвия Цветанска – СУ „Св. Климент Охридски“

за дисертация, разработена от на Хенриета Иванова Илиева, докторант редовна форма на обучение във Факултета по педагогика на СУ „Св. Климент Охридски“

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.4. Социални дейности (Социална работа с група)

Тема на дисертационния труд: „Изграждане на стратегии за справяне при кризисни събития чрез социална работа с група“

Биографични данни за докторанта

Хенриета Илиева е родена в гр. Враца. След завършване на средното си образование продължава своето обучение в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. През 1991 г. завършва специалност „Педагогика“ във Факултета по педагогика, а през 2008 г. магистърска програма „Консултативна и клинична психология“ във Философския факултет. От 2015 до 2018 г. е редовен докторант в катедра „Социална работа“ на Факултета по педагогика на СУ - докторантура, която завършва предсрочно.

В периода от 1994 г. до момента Х. Илиева непрекъснато надгражда своята професионална квалификация чрез допълнителни обучения с фокус първа психологична помощ и консултиране на деца. Тя е преминала през множество курсове към БЧК и други организации, които дооформят нейния профил на консултант и учител. Тя е сертифициран консултант и терапевт по позитивна психотерапия.

Професионалната реализация на Хенриета Илиева започва като учител, преминава през експертна работа в Българския младежки червен кръст и се развива като педагог, психолог и преподавател в Частно училище „Дрита“ (от 2001 г. и към момента). Бих искала да отбележа факта, че от 2001 г. насам Х. Илиева е хоноруван асистент и води упражнения по различни дисциплини във Факултета по педагогика и във Философския факултет. Личните ми впечатления от работата ѝ като университетски преподавател са отлични. Студентите я възприемат много позитивно и споделят, че съвместната работа с нея е изключително ползотворна.

Специално внимание и висока оценка заслужава компетентността на Х. Илиева като експерт и учител на международно ниво в системата на Червения кръст. За работата си тя е получавала престижни награди и се ползва с признание и уважение сред своите колеги. От 2010 г. Х. Илиева е европейски сертифициран учител – майсторско ниво по проблемите на психосоциална подкрепа при бедствия и кризи на Международната федерация на Червения кръст/Червения полумесец. За това свидетелстват многобройните нейни професионални изяви у нас и в други европейски

страни, както и декларираната писмена подкрепа от двама водещи учени и експерти (приложена към документите на докторанта по настоящата процедура за защита): проф. Barbara Juen от Университета в Инсбрук и Австрийския червен кръст, научен консултант на Европейската мрежа по психосоциална подкрепа и д-р Сара Дейвидсън от Британския червен кръст.

Всичко изброено в професионалния път на Хенриета Илиева потвърждава нейния стремеж да работи и да се развива в областта на психосоциалната подкрепа на хора, преживели природни бедствия. Затова и изборът на тема и профил на докторантурата не изненадва, а е естествено продължение на натрупания опит, трансформиране на по-високо ниво на придобитите знания и умения.

Анализ на дисертационния труд

Дисертационният труд на докторант Хенриета Илиева впечатлява с избора на значима и сложна тема, както и с оригинален подход за нейната интерпретация. Докторантката е избрала проблем, който попада точно във фокуса на теорията и практиката на социалната работа и в частност на социалната работа с група. Изследователският интерес е провокиран от особено значим в личностно и социално отношение проблем, а именно – оказването на адекватна подкрепа на хора, преживели кризи, предизвикани от природни бедствия.

Изследователското поле е логично детерминирано. На теоретично равнище добре са изяснени ключовите понятия, виждат се ясни разграничителни линии между сродни области в интердисциплинарното познание, което позволява да се очертае спецификата на социалната работа при хора, преминали през бедствен стрес. Фокусът на работата е върху изясняване на възможностите на социалната работа с група за изграждане на устойчиви стратегии за справяне при хората, преживели природни бедствия (наводнения и земетресения). Много стойностно е постижението на автора да обоснове все още малко изследвани в теорията и практиката на социалната работа явления и понятия, като резилиънс, стратегии за справяне и устойчивост.

По емпиричен път докторантката показва потенциала на социалната работа с група за изграждане на стратегии за справяне в период сред преминаване на първоначалния шок от бедствието. В практиката на помагачите дейности и в изследователска перспектива са добре известни и описани подходите за материална и психологическа подкрепа на засегнатите непосредствено след настъпването на бедствието. Новото, което се доказва чрез дисертационното изследване, е позитивното влияние на груповия процес за трансформиране на преживяното в ресурс за реконструиране на ежедневието и на представата за себе си, като овластена личност, която може да управлява поведението си и да поддържа ефективни връзки в малката социална общност, към която принадлежи. С голяма извадка от изследвани лица е доказана хипотезата, че ако хора, преживели кризи, бъдат включени в групов процес за изграждане на стратегии за справяне, то това повишава устойчивостта на връзките в социалната среда и качеството на социалното функциониране на личността.

В структурно отношение дисертацията е балансирана и хомогенна. Първа и втора глава очертават концептуалната рамка в теоретичен план, а трета глава акцентира върху резултатите от емпиричното изследване. По подходящ начин са оформени изводи и обобщения, свързани от една страна с анализа на емпиричните данни, а от друга страна – с цялостното дисертационно изследване. Ключовите моменти в текста са подходящо визуализирани чрез 25 таблици и 9 фигури. Не по-малко интересни са приложенията, които дават представа за методиката на изследването и за специфични реакции на изследваните лица. При разработване на темата са проучени актуални източници от водещи изследователи – общо 140, от които 81 на латиница.

Авторефератът отразява коректно съдържанието на дисертационния труд.

Основни научни приноси

Дисертацията е разработена с необходимото ниво на професионална и изследователска компетентност. Очевидна е личната ангажираност на автора с изследвания проблем и натрупаният собствен практически опит в процеса на помагане на хора, преживели бедствия. Успешната симбиоза между практическа опитност и умения за концептуализиране на теоретико-емпирично равнище правят разработката интересна и убедителна. Постигнати са неоспорими приноси, както в теоретичен и в приложен план. Като приемам формулираните от докторанта приноси, бих си позволила да открия следните достойнства и приносни моменти в дисертацията:

- Направено е задълбочено теоретично обосноваване на социалнопсихологическите аспекти на природните бедствия и на процеса на помагане в контекста на социалната работа с група. Диференцирани са измеренията на социалната работа по отношение на изследвания проблем, като те са разграничени от сродни области на теорията и практиката (напр. психология, клинична психология, кризисна интервенция, доброволчество).
- За първи път в български изследователски контекст са описани стратегии за справяне и устойчиво овладяване на бедствения стрес след преживени кризи, предизвикани от природни бедствия. Обоснован е потенциалът на социалната работа с група за осигуряване на съпътстваща подкрепа и овладяване на умения за устойчиво реконструиране на собствения опит.
- Приложена е иновативна методика на изследване със значим авторски принос на докторанта при нейното концептуализиране и прилагане. Тя може да бъде използвана като основа за следващи проучвания и да подпомогне работата на практики и изследователи от различни области.
- Постигнати са резултати с научна и приложна стойност, които имат пряко влияние върху справянето с бедствения стрес след преживени природни бедствия – проблем със силен социален резонанс.

Публикации по темата на дисертацията

Докторантката е реализирала достатъчно публикации по темата в специализирани научни издания. Подготвени са общо пет публикации: една студия в Годишника на СУ - книга „Социални дейности“; една статия в научното е-списание „Социална работа“; два доклада на научни конференции в БАН и Медицински университет - Плевен и един Наръчник с приложен характер (издание на БЧК). Тази научна продукция напълно удовлетворява като обем и качество на текстовете. Постигнато е необходимото популяризиране на значими аспекти на разработката.

В качеството си на научен ръководител в продължение на три години работих в тясно сътрудничество с докторант Х. Илиева. Това бе период на постепенно възходящо израстване и развиване на потенциала ѝ като учен и изследовател. Многократно имах възможност да се убедя в нейния авторитет като експерт на национално и на международно равнища по въпросите на психосоциалната подкрепа на хората в бедствени ситуации. В процеса на разработване на дисертацията Хенриета Илиева не прекъсна своята практическа дейност на консултант и терапевт на деца и възрастни. Впечатляваше ме нейната всеотдайност и лична ангажираност с всеки отделен случай, умението да бъде подкрепяща и да печели доверието на хората, с които работи. Чувството ѝ за отговорност и стремежът към добро представяне се проявиха и при подготовката на дисертацията. Тя успя да постигне необходимия баланс между теория и практика и да създаде продукт, който напълно отговаря на нейното разбиране за проблема и подкрепата на хора, преминали през бедствен стрес.

Заклучение

Дисертационният труд отговаря на всички изисквания за подобен род разработки. С подчертана аналитичност и силна прагматична ориентация е представена авторска научна интерпретация на важен и малко изследван проблем. Постигнати са приноси, които обогатяват както теоретичното познание в сферата на социалната работа с група, така и практическата дейност по оказване на подкрепа на хора, преживели бедствени кризи.

С пълна убеденост давам своята положителна оценка и предлагам на уважаемото жури да **присъди на Хенриета Иванова Илиева образователната и научна степен „доктор“** по професионално направление 3.4. Социални дейности (Социална работа с група).

София, 30.03.2018 г.

доц. д-р Силвия Цветанска